

КРИМСЬКИЙ ПРИРОДНИЙ ЗАПОВІДНИК Засн. 1913 у малодоступ. частині гір. Криму на пл. 3705 га як «Заказник імператор. полювань», від 1917 — нац. заповідник. Офіц. датою створення заповідника вважають 1923. У 1957–91 — Крим. заповідно-мислив. госп-во. Площа 44 175 га, зокрема гір.-ліс. частини — 34 563 га, орнітол. філії *Лебедячі острови* — 9612 га. Підпорядк. Держ. упр. справами. Наук. куратором є Таврій. університет (Сімферополь). На тер. заповідника, що нині охоплює частину Бахчисарай., Сімфероп., Роздольнен. р-нів, а також м. Алушта і Ялта АР Крим, знаходяться різноманітні форми карст. походження: колодязі, шахти, гроти, печери (зокрема Мармурова, обладнана для екскурсій). За геоботан. районуванням гір.-ліс. частина заповідника знаходиться у Європ.-Азій. степ. провінції Приазов.-Чорномор. степ. підпровінції Крим. округу, а орнітол. філія Лебедячі о-ви — у Присивас. окрузі. За фіз.-геогр. районуванням лежить в області Гір. Криму і Гірн.-крим. округу. За геоморфол. характеристикою рельєфу належить до Гол. пасма Крим. гір (найвища вершина Криму — г. Роман-Кош, вис. 1545 м над р. м.).

Біоекол. спектр флори заповідника: дерева і чагарники — 111 видів (9,5 %), напівчагарники — 22 (1,9 %), трав'янисті багаторічні рослини — 706 (60,6 %), одно- і дворічні рослини — 326 (28 %). За видовою різноманітністю переважає група трав'янистих рослин (1032 види), проте в заг. групі рослин. угруповань домінують дерева і чагарники. Для рослинності характерний поясний розподіл залежно від висоти над р. м. Домінант. типом рослинності є ліс. формація (83 % від заг. пл. заповідника): дубові ліси — 52,7 %, букові — 26 %, соснові — 10,4 %, незначні площі займають ліси з граба, ясеня, вільхи, осики та ін. порід.

На тер. заповідника зростає 5 видів ялівцю, зокрема ялівець смердючий (занес. до Червоної книги України), весь генет. фонд якого в Україні зосереджений на цій тер. До Зеленої книги України занес. 14 рослин. угруповань. Загалом флора заповідника налічує 2012 видів: 1165 — судинних, 334 — лишайників, 183 — мохоподібних, 261 — грибів, 59 — водоростей. До Червоної книги України занес. 129 видів (серед них 99 — судинних, 14 — лишайників, 4 — мохоподібних, 12 —

грибів). У заповіднику зростають агрестія щетиниста, аденофора та еремур кримські, любка зеленоквітка, ковила каменелюбна, шафран кримський, нектароскордій болгарський, горицвіт весняний, тис ягідний, фісташка туполиста тощо. Фауна гір.-ліс. частини заповідника налічує 220 видів: 37 — ссавців, 160 — птахів (73 — гніздових), 11 — плазунів, 4 — земноводних, 8 — риб. З них до Червоної книги України занес. 57 видів (17 — ссавців, 31 — птахів, 5 — плазунів, 1 — земноводних, 3 — риб), зокрема кутора та підковоніс малі, довгокрил звичайний, нетопир карликовий, гриф чорний, сип білоголовий, скеляр строкатий, жовтопуз безногий, полоз леопардовий, тритон Кареліна, марена кримська, лосось чорноморський.

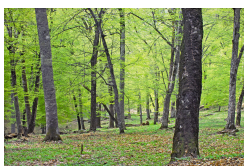
Типовими для заповідника є олень благородний, козуля, кабан дикий, муфлон європейський, борсук, заєць-русак, лисиця, куниця кам'яна. Орнітол. філія Лебедячі о-ви розташ. у [Каркінітській затоці](#) Чорного моря. Це важлива транзитна ділянка на афро-азій. міграц. шляху птахів. Тут в міграц. скупченнях водночас спостерігається до 75–100 тис. птахів, а протягом дня в пік перельоту їх кількість наближається до мільйона. Список птахів, зафіксов. у р-ні Лебедячих о-вів, налічує 225 видів, з яких до Червоної книги України занес. 62 види, зокрема пелікан рожевий, чапля жовта, зміїд, орлан-білохвіст, дрохва, шпак рожевий та ін. К. п. з. — акумулятор прісної води (1000 джерел дають початок майже 25-ти річкам Криму). У заповіднику є Музей природи, дендрозоопарк. Під охороною К. п. з. перебуває [Каркінітський заказник](#).

Рекомендована література

1. Старух Б. К., Шлапаков П. И. Крымский природный заповедник как объект изучения природных процессов растительного и животного мира. Алушта, 2003;
2. Кримський природний заповідник. 85 років. Сф., 2008;
3. Синицин Е. М. Смена поколений девственных буковых древостоев Крымского природного заповедника. Воронеж, 2010.

[Б. К. Старух](#)

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Кримський природний заповідник / Б. К. Старух // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-1100>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).